

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра теорії та методик початкової освіти

Дипломна робота
магістра

**з теми: «РОЗВИТОК ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ
ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА
УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ»**

Виконав: здобувач другого
(магістерського) рівня вищої освіти
PO1-M22 групи
спеціальності 013 Початкова освіта
Гайсюк Максим Олександрович

Керівник: **Мартіна О.В.**,
кандидат філологічних наук, доцент
кафедри теорії та методик
початкової освіти

Рецензент: **Гордійчук М.С.**,
кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри теорії та методик
дошкільної освіти

Кам'янець-Подільський – 2023

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	8
1.1. Аналіз поглядів вітчизняних та зарубіжних вчених на проблему розвитку емоційного інтелекту школярів	8
1.2. Особливості розвитку емоційного інтелекту особистості молодшого школяра.....	25
1.3. Інтерактивні технології як засіб розвитку емоційного інтелекту особистості учня початкової школи	33
РОЗДІЛ 2. ДИДАКТИЧНІ УМОВИ РОЗВИТКУ ЕМОЦІЙНОГО ІНТЕЛЕКТУ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ ЗАСОБАМИ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	43
2.1. Стан проблеми розвитку емоційного інтелекту молодших школярів.....	43
2.2. Методичний інструментарій розвитку емоційного інтелекту засобами інтерактивних технологій в сучасній початковій школі	50
ВИСНОВКИ	64
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	67

ВСТУП

Актуальність дослідження. Підвищення вимог до сучасної загальноосвітньої школи обумовило необхідність вирішення проблеми розвитку емоційного інтелекту молодших школярів, яка тісно пов'язана із завданням активізації розумової діяльності та формуванням пізнавальної самостійності молодших школярів.

Розвиток сучасного суспільства, нова українська школа наголошують на необхідності формування особистості, здатної активно й ефективно ініціювати та підтримувати комунікативний процес. Складовою ефективної взаємодії людей один з одним є емоційний інтелект. Такі процеси як керівництво власними емоціями та емоціями іншої людини, є особливими та складними процесами, та, не дивлячись на те, що систематично сприяють взаємодії між людьми, представляють багатогранне, але не до кінця вивчене явище.

У Концепції «Нова українська школа» (2016) та Державному стандарті початкової освіти (2018) ключовими компетентностями молодших школярів з-поміж інших визначено вміння творити, висловлювати власну думку, виявляти ініціативу, логічно обґрунтовувати власну позицію, конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект, вміло оцінювати ризики та приймати рішення, співпрацювати з іншими, критично та системно мислити і адекватно діяти в будь-яких життєвих ситуаціях [24, с. 67].

При цьому роль емоційного інтелекту в освітньому процесі початкової школи посилюється, необхідним стає розвиток емоцій молодших школярів, вміння виражати, керувати власними емоціями, розуміти емоційний стан інших людей. У зв'язку з цим важливого значення набуває визначення чинників, які впливають на розвиток емоційного інтелекту учнів початкових класів в освітньому та соціокультурному просторі нової української школи.

Молодші школярі, які не вміють керувати своїми почуттями, стикаються з проблемами комунікації з дорослими та однокласниками, а також з неуспішністю у школі. Разом з тим, молодший шкільний вік, є сенситивним

періодом для розвитку емоційного інтелекту. Цей віковий період характеризується особливою емоційною вразливістю, сприйнятливістю, чуйністю.

Проблема емоційного інтелекту в контексті емоційних здібностей розглядалася в зарубіжних працях Дж. Майера, П. Саловея, Д. Карузо, теорія емоційної компетентності висвітлена у праці Д. Гоулмена, когнітивна теорія емоційного інтелекту представлена у роботі Р. Бар-Она. В Україні проблемою емоційного інтелекту займалися вчені І. Аршава, О. Власова, С. Дерев'янку, Н. Коврига, Е. Носенко. Вони виокремлювали такі функції емоційного інтелекту як стресозахисна, адаптивна, рефлексивна, регулятивна.

Концепція емоційного інтелекту базується на: дослідженнях місця і ролі емоцій у когнітивних процесах (зокрема цій темі присвячено праці Г. Березюк, О. Боковець, В. Зарицької та ін.); взаємозв'язкам емоційних та розумових процесів (праці Ж. Ігнатенко, О. Собченко, М. Шпак та ін.); соціально-адаптаційному потенціалу емоційного інтелекту (наукові роботи Е. Носенко, Н. Ковриги); дослідженню окремих особливостей емоційно-інтелектуального розвитку учнів молодшої ланки (праці О. Мельник).

Аналіз теоретичних праць, присвячених розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів, виявив зацікавленість вчених дослідженням різних аспектів вирішення цієї важливої суспільної проблеми. Зокрема, в колі їхніх наукових інтересів перебувають питання визначення поняття «емоційний інтелект» (Р. Бар-Он, Г. Гарднер, Д. Гоулмен, Д. Карузо, Дж. Мейер, П. Селовей, Дж. Стайн), структури емоційного інтелекту (І. Андрєєва, Д. Гоулман, Дж. Мейер, В. Моргун, Е. Носенко, П. Селовей); особливостей розвитку емоцій молодших школярів (І. Бех, Л. Груша, С. Курносова, Ю. Савченко, Л. Стрелкова, В. Юркевич, М. Шпак); чинників впливу на емоційний інтелект (І. Андрєєва, Л. Буркова, О. Філатова, В. Юркевич); реалізації ідей Нової української школи (Н. Бібік, Ю. Найда, О. Онопрієнко, О. Савченко, Н. Софій, Р. Шиян). Водночас вивчення особливостей застосування засобів інтерактивних технологій на уроках української мови для

розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів ще не привернуло належної уваги дослідників.

Отже, актуальність і стан дослідження окресленої проблеми зумовили вибір теми дипломної роботи: **«Розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами інтерактивних технологій на уроках української мови».**

Мета дослідження полягає в теоретичному обґрунтуванні дидактичних умов розвитку емоційного інтелекту молодших школярів на уроках української мови засобами інтерактивних технологій.

Відповідно до мети визначено наступні **завдання дослідження:**

1. З'ясувати стан дослідження в науково-методичній та психолого-педагогічній літературі проблеми розвитку емоційного інтелекту молодшого школяра.
2. Уточнити сутність, зміст і структуру поняття «емоційний інтелект молодших школярів».
3. Обґрунтувати дидактичні умови розвитку емоційного інтелекту молодших школярів у процесі використання інтерактивних технологій.

Запропонувати методичний інструментарій розвитку емоційного інтелекту учнів засобами інтерактивних технологій.

Об'єкт дослідження: розвиток емоційного інтелекту молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Предмет дослідження: дидактичні умови розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів засобами інтерактивних технологій.

Гіпотеза дослідження: рівень сформованості емоційного інтелекту молодших школярів засобами інтерактивних технологій підвищиться за умови:

- а) урахування психологічних чинників, від яких залежать розвиток емоційного інтелекту молодших школярів;
- б) усвідомлення статусної ролі мовлення для подальшої успішної життєдіяльності школярів;

в) засвоєння мовленнєвих жанрів, мовних кліше, характерних для конкретних соціальних ролей;

г) готовності вчителя початкових класів до системного впровадження компетентнісного підходу, інноваційних технологій, методів і прийомів, які забезпечують діяльнісний результат неперервної мовної освіти;

г) системного формування в учнів ставлення до всього, що їх оточує (предмети, явища, події, вчинки тощо).

Для досягнення мети та виконання поставлених завдань використано такі **методи дослідження**: *теоретичні* – вивчення й аналіз психолого-педагогічної та методичної літератури з проблеми розвитку емоційного інтелекту, порівняльний аналіз і синтез, структурування, класифікація, узагальнення науково-теоретичних і практичних результатів; *емпіричні* – спостереження за освітнім процесом у початковій школі, опитування, тестування, бесіди з учителями початкових класів і молодшими школярами; педагогічний експеримент.

Теоретичне значення одержаних результатів полягає у визначенні теоретичних засад розвитку емоційного інтелекту учнів початкових класів, розкритті сутності, змісту та структури поняття «емоційний інтелект молодших школярів», обґрунтуванні розвитку емоційного інтелекту молодших школярів засобами інтерактивних технологій.

Практичне застосування. Сформульовані в дослідженні положення й висновки можуть бути використані у закладах загальної середньої освіти під час проходження педагогічної практики здобувачів вищої освіти.

Експериментальна база дослідження. Експериментальну роботу проводили серед учнів початкових класів в Коболчинській гімназії-філії опорного закладу «Сокирянський ліцей №1» Сокирянської міської ради Дністровського району Чернівецької області.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Участь у науково-практичних студентських конференціях; публікація тез доповідей у збірнику матеріалів наукових досліджень студентів та магістрантів Кам'янець-

Подільського національного університету імені Івана Огієнка.

Апробація матеріалів наукового дослідження частково впроваджувалася під час проходження педагогічної практики.

Звіт про стан виконання дипломної роботи заслуховувався на засіданні кафедри теорії та методик початкової освіти.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів, висновків, списку використаних джерел.

ВИСНОВКИ

Інтелектуальний розвиток особистості є актуальною проблемою сучасної педагогіки. Основні засади цієї особистісної якості закладаються в молодшому шкільному віці, який є найбільш сенситивним для формування у дитини відповідних розумових здібностей, розвитку її природних можливостей.

У психолого-педагогічних дослідженнях категорія «емоції» визначається як хвилювання, збудження, цілісний психічний процес, що охоплює всі види фізіологічних реакцій і суб'єктивного ставлення особистості до дійсності. На думку дослідників, емоції як цілісне, особливе психічне утворення складається власне з переживання і того пізнавального відображуючого об'єктивного змісту, на який це переживання спрямоване і яке воно специфічно «забарвлює». Аналіз науково-педагогічної літератури засвідчив, що одним із шляхів розв'язання цього завдання є впровадження в освітній процес початкової ланки таких організаційних форм освітньої діяльності, які б найповніше забезпечували особистісно-зорієнтований підхід до кожного учня, що базується на засадах гуманної педагогіки – це інтерактивні технології.

Сучасна українська педагогічна теорія і практика, вступивши у новий етап свого розвитку, відчуває необхідність розширення й поновлення існуючих засад організації освітнього процесу у загальноосвітніх навчальних закладах. Виявляється неузгодженість наявних технологій з індивідуальними особливостями пізнавальної сфери, а відтак – із стилем засвоєння знань, притаманних тому чи іншому учневі. Вирішення цих та інших проблем нині вбачається в гуманізації освітнього процесу, що пов'язано із сучасною світоглядною еволюцією.

Антитезою означеним поглядам являється особистісно-зорієнтований підхід, що базується на забезпеченні провідних потреб дитини завдяки створенню належних умов для її навчальної і розвивальної діяльності з

всебічним урахуванням вікових та індивідуальних особливостей кожного учня, повазі до їхніх уподобань, можливостей, наданні достатнього простору для прояву настрою, емоцій, творчості та самостійності.

Під час проведення дослідження з'ясовано, що розвиток емоційного інтелекту є однією з актуальних проблем сучасної педагогіки, оскільки емоційні реакції молодшого школяра суттєво впливають на формування решти складників його особистісної структури.

У дослідженні представлено теоретичне узагальнення проблеми ролі емоційного інтелекту в емоційно-мотиваційній регуляції особистості та виявлені структурна організація і динамічні характеристики емоційного інтелекту особистості, визначена роль емоційного інтелекту в структурі емоційної та мотиваційної сфери особистості, зв'язок емоційного інтелекту з самоставленням.

Емоційний інтелект представляє собою багаторівневу систему, що включає рівень природжених здібностей і рівень набутих за життя знань, умінь і навичок. Прижиттєво формований рівень суттєво впливає на природжені здібності, отже, розвиток емоційного інтелекту можливий через розвиток емоційної компетентності, зокрема, за допомогою використання інтерактивних педагогічних технологій.

У структурі емоційного інтелекту рефлексія є основним психологічним механізмом внутрішньоособистісного емоційного інтелекту, який забезпечує емоційне самопізнання і емоційну саморегуляцію, а емпатія є основним психологічним механізмом міжособистісного емоційного інтелекту, який забезпечує успішність спілкування і соціальної взаємодії з іншими людьми.

З'ясовано вікові особливості емоційного розвитку дітей молодшого шкільного віку, зокрема такі: втрата дитячої безпосередності; розвиток рефлексії, дитина починає усвідомлювати зміст почуттів, її переживання набувають смислу, вони узагальнюються, формується логіка почуттів; підвищена емоційність; довільність психічних процесів; розвиток уміння володіти собою.

Урахування вікових особливостей емоційного розвитку молодших школярів віку дозволяє нам вважати молодший шкільний вік сензитивним для розвитку емоційного інтелекту, що проявляється в розумінні своїх і чужих емоцій та управлінні ними у процесі навчальної, ігрової та інших видах діяльностей.

Основними функціями емоційного інтелекту є: інтерпретативна, регулятивна, адаптивна (стресозахисна) і активізуюча. Емоційний інтелект молодших школярів лежить в основі інтересу до власних емоцій і емоційних переживань іншого, визначає ціннісне ставлення до внутрішнього світу. Розвинений емоційний інтелект у молодших школярів забезпечує рефлексивний аналіз емоцій, регулює психологічні стани особистості, підвищує емоційну стійкість, опосередкує якість міжособистісних стосунків.

Підсумовуючи, слід відзначити, що залучення молодших школярів до інтерактивної діяльності сприяє в них виховання зібраності, толерантності, цілеспрямованості, формування вмінь співпереживати, створює в них відповідний емоційний настрій, підвищує впевненість в собі. Інтерактивні справи сприяють умінню дітей виявити накопичену енергію, передати своє бачення світу, вільно виразити свої думки й відчуття, пробудити фантазію. Залучення дітей до діяльності вищевказаного виду сприяє також формуванню в них умінь розпізнавати емоції інших та керувати власними емоціями, співпереживати іншим людям, радіючи приємним подіям в їхньому житті та сумуючи через їхні негаразди, поважно ставитися до будь-якої людини та сприймати її разом зі всіма її перевагами та недоліками, виражати свої потреби та почуття за допомогою вербальних і невербальних засобів, а також узгоджувати свої дії з іншими людьми.

Створений методичний інструментарій для розвитку емоційного інтелекту молодшого школяра засобами інтерактивних технологій може використовуватися вчителями початкової школи, адміністрацією школи, а також працівниками в системі підготовки й перепідготовки педагогічних кадрів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Артимонова, О.В. (2018). Використання інтерактивних методів на уроках української мови в початковій школі. Педагогіка та психологія, 1(89), С. 26–32.
2. Білоконь, М.О. (2016). Інтерактивні технології навчання в початкових класах. Черкаси : Брама-Україна, 192 с.
3. Василевська, Л.В. (2019). Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки, 95(2), С. 56–63.
4. Василенко, О.В. (2017). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Педагогіка і психологія, 1(99), С. 50–56.
5. Гаврилів, О.О. (2018). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки, 1(86), С. 108–114.
6. Гаврилюк, О.М. (2019) Педагогічні аспекти індивідуального підходу у викладанні української мови в початковій школі. Київ : Видавництво «Академія», 176 с.
7. Гальчинська, Г.О. (2015). Роль інтерактивних технологій у формуванні комунікативних навичок учнів початкової школи. Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Педагогіка», 36, С. 103–107.
8. Григорова, О.В. (2017). Використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Педагогічна освіта : теорія і практика, 22, С. 136–141.

9. Данильченко, Н.В. (2016). Методика інтеграції інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Педагогіка та психологія, 1(55), С. 35–41.
10. Дем'яненко, Н.М. (2014). Педагогічні умови ефективного використання інтерактивних технологій в початковій школі. Педагогічний процес: теорія і практика, 2(45), С. 75–81.
11. Державний стандарт початкової освіти (у редакції постанови Кабінету Міністрів України від 24 липня 2019 р. № 688) <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#n8>
12. Деркач, Н.П. (2013) Навчання грамоти. Навчально-методичний посібник для студентів, учителів. Тернопіль : Підручники і посібники, 112 с.
13. Дичківська, І.К. (2015) Інноваційні педагогічні технології. Академвидав, 304 с.
14. Дівакова, І.І. (2017) Інтерактивні технології навчання у початкових класах (Авт.-упор. І.І.Дівакова). Тернопіль : Мандрівець, 180 с.
15. Довгаль, І.В. (2016). Інтерактивні методи в початковій школі. Хмельницький : Акцент, 224 с.
16. Дубина, Н.В. (2018). Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Педагогіка формування творчої особистості учнів і студентів, 24, С. 43–47.
17. Житарюк, В.І. (2018) Емоційний інтелект як передумова розвитку моральності дітей молодшого шкільного віку. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 12 : Психологічні науки. № 23 (47). С. 83–89.
18. Загальний, В.М. (2015) Педагогічні аспекти формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів. Київ : Видавництво «Українська школа», 192 с.
19. Загоруйко, Н.І. (2015). Інтерактивні технології в початковій школі: теорія і практика. Харків : Видавництво «Точка», 232 с.

20. Залізник, В.О. (2017). Використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 12 : Психологічні науки. № 34 (63), С. 73–79.
21. Калініченко, В.М. (2019). Інтерактивні технології в початковій школі: теорія і практика. Київ : Видавництво «Освіта», 176 с.
22. Закусило, О.І. (2019). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Педагогічні науки, 30, С. 23–28.
23. Іванчук, Н.В. (2017). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Педагогіка і психологія», 22(1), С. 141–145.
24. Іщук, О.В. (2015). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Початкова школа, 8, С. 33–36.
25. Карпова, І.В. (2019) Використання інтерактивних технологій у формуванні емоційного інтелекту молодших школярів на уроках української мови. Київ : Видавництво «Світ слова», 168 с.
26. Коваленко, О.В. (2018). Роль інтерактивних технологій у формуванні пізнавальної активності молодших школярів. Педагогіка і психологія, 3(95), С. 43–49.
27. Коржова, Н.А. (2012) Основи педагогічної майстерності вчителя початкових класів. Київ : Видавничий дім «Освіта», 224 с.
28. Кравченко, В.М. (2015). Педагогічні аспекти розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Педагогічна освіта : теорія і практика, 6, С. 103–107.
29. Костенко, Н.О. (2018). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Педагогічна освіта : теорія і практика, 23, С. 132–137.

30. Кривонос, Л.П. (2016). Інтерактивні технології в початковій школі. Львів : Світ слова, 168 с.
31. Кузьменко, О.В. (2017) Формування індивідуального підходу вчителя до учнів на уроках української мови. Львів : Світ слова, 200 с.
32. Кузьмінська, О.В. (2015). Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Початкова школа, 9, С. 39–41.
33. Лесько, Н.В. (2017). Засоби розвитку емоційного інтелекту учнів початкової школи на уроках української мови. Науковий вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Педагогічні науки, 32(2), С. 162–167.
34. Лисенко, І.О. (2016). Методика інтеграції інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Педагогіка і психологія, 1(95), С. 24–29.
35. Лисенко Л.М. (2016) Психолого-педагогічні аспекти індивідуалізації навчання учнів початкових класів. Київ : Педагогічна думка, 208 с.
36. Максименко, Т.О. (2017). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий вісник Херсонського державного університету. Психологічні науки, 2(25), С. 88–91.
37. Максименко, Т.О. (2018). Формування емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку в умовах сучасної освіти. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Педагогічні науки, 5(114), С. 51–55.
38. Макарова, О.М. (2018) Формування пізнавальної активності учнів на уроках української мови. Київ : Освіта, 176 с.
39. Мельник, Л.П. (2017) Психолого-педагогічні аспекти розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Харків : Видавництво ХНПУ, 200 с.
40. Мельничук, Т.О. (2017). Інтерактивні технології в початковій школі : психолого-педагогічний аспект. Початкова школа, 4, С. 24–26.

41. Нестеренко, Т.А. (2014) Методика формування індивідуального підходу у викладанні української мови в початковій школі. Київ : Видавничий дім «Самміт-книга», 168 с.
42. Ніколаєва, О.О. (2019). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка, психологія, соціальна робота, 2(37), С. 90–95.
43. Олійник, О.В. (2019) Індивідуалізація навчання у початковій школі : теорія і практика. Львів : Світ, 208 с.
44. Омельченко, Л.В. (2018). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія № 13 : Педагогічні науки. Психологія, 38, С. 61–65.
45. Павленко, О.М. (2016) Застосування інтерактивних методів на уроках української мови для розвитку емоційного інтелекту молодших школярів. Київ : Видавництво «Освіта», 144 с.
46. Педченко, В.В. (2014). Застосування інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Педагогіка та психологія, 2(50), С. 34–39.
47. Переверзєва, О.М. (2016). Використання інтерактивних технологій у початковій школі. Початкова школа, 3, С. 28–31.
48. Петренко, Л.М. (2016) Формування пізнавальних інтересів учнів початкових класів на уроках української мови. Київ : Видавництво «Освіта», 152 с.
49. Петрів, С.В. (2017). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Педагогічна освіта: теорія і практика, 18, С. 128–134.
50. Петрова, І.С. (2015) Індивідуалізація навчання у початковій школі: педагогічні та психологічні аспекти. Харків : Видавництво ХНУ, 168 с.

51. Погребняк, О.В. (2016). Психологічні аспекти розвитку емоційного інтелекту учнів молодшого шкільного віку. Педагогіка формування творчої особистості учнів і студентів, 22, С. 116–120.
52. Рижкова, О.В. (2016). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Серія : Педагогіка, 2(139), С. 119–125.
53. Романюк, Т.П. (2015) Індивідуалізація навчання в початковій школі. Київ: Видавничий дім «Освіта», 224 с.
54. Сергеева І.В. (2017) Педагогічні умови формування пізнавальних інтересів учнів початкової школи. Харків : Видавництво ХНПУ, 176 с.
55. Сергієнко, І.В. (2018). Розвиток пізнавальних інтересів учнів початкових класів за допомогою інтерактивних технологій. Науковий вісник Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. Серія : Педагогіка, 1, С. 122–127.
56. Сидоренко, І.М. (2018). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова. Серія № 13 : Педагогічні науки. Психологія, 42, С. 84–88.
57. Стельмах, Н.М. (2014). Емоційний інтелект у системі навчання учнів молодшого шкільного віку. Педагогіка та психологія, 2(74), С. 88–94.
58. Тарасенко, І.О. (2015) Вплив інтерактивних технологій на розвиток емоційного інтелекту молодших школярів. Львів : Світ слова, 176 с.
59. Тимошенко, О.В. (2019). Використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Вісник Криворізького національного університету, 35(2), С. 139–143.
60. Ткаченко, Т.О. (2018) Розвиток пізнавальних інтересів молодших школярів у процесі вивчення української мови. Київ : Видавництво «Оріон», 192 с.

61. Третяков, В.В. (2019). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Науковий вісник Полісся, 1(13), С. 152–157.
62. Ушакова, Н.М. (2017). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 13: Педагогічні науки. Психологія, 47, С.89–94.
63. Хомін, В.П. (2014) Методика формування пізнавальної активності учнів на уроках української мови. Київ : Видавничий дім «Освіта», 160 с.
64. Чернецька, О.В. (2018). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Педагогічний процес: теорія і практика, 2(71), С. 69–74.
65. Чередниченко, Т.В. (2016) Психолого-педагогічні засади індивідуалізації навчання в початковій школі. Київ : Видавничий дім «Освіта», 232 с.
66. Шевчук, І.О. (2015). Інтерактивні технології в початковій школі: педагогічний аспект. Харків : Видавництво ХНПУ, 160 с.
67. Швайко, Т.В. (2016). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Науковий вісник Полісся, 1(9), 192–197.
68. Шемякін, В.М. (2017). Методика використання інтерактивних технологій на уроках української мови в початковій школі. Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка. Педагогічні науки, 3(85), С. 134–140.
69. Шестакова, І. М. (2019). Методика впровадження інтерактивних технологій в навчальний процес початкової школи. Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова. Серія № 13: Педагогічні науки. Психологія, 51, С. 57–62.
70. Шишкіна, Г.І. (2016) Психолого-педагогічні аспекти індивідуалізації навчання в початковій школі. Київ : Видавничий дім «Освіта», 232 с.

71. Яцишин, І.М. (2013) Формування пізнавальних інтересів учнів на уроках української мови в початковій школі. Київ : Видавництво «Ранок», 144 с.